

W polityce przestrzennej, artykułowanej i realizowanej przez województwo lubelskie, istotne miejsce muszą zajmować kwestie związane z pogranicznym jego położeniem. Położenie to, a także wypływające z niego możliwości uczestnictwa we współpracy międzynarodowej wydają się bowiem jednym z głównych (potencjalnych) bodźców rozwojowych regionu. Województwo lubelskie leży na wschodnim skraju terytorium Polski, granicząc z terytoriami Ukrainy i Białorusi. Jednostki fizycznogeograficzne o randze prowincji, obejmujące większość obszaru województwa (tj. Polesie oraz Wyżyna Lubelsko-Lwowska), rozpościerają się również po drugiej stronie granicy wschodniej. Długość linii granicznej z Białorusią i Ukrainą wynosi na obszarze województwa 380 km, stanowiąc aż 37,3% całości granic województwa. Od maja 2004 roku granica ta stała się także zewnętrzną granicą Unii Europejskiej, ze wszystkimi politycznymi, a przede wszystkim technicznymi i organizacyjnymi konsekwencjami tego statusu. Dla województwa lubelskiego jest to tym ważniejsze, że przez jego obszar przechodzą główne drogi o charakterze tranzytowym: z północnej i centralnej Polski (w tym również Warszawy) w kierunku Mińska (i Moskwy), Kijowa i Lwowa. Drogi te, wraz z leżącymi w ich ciągach przejściami granicznymi (Terespol, Dorohusk, Hrebenne), obsługują większość ruchu osobowego i towarowego w relacji polsko-ukraińskiej i polsko-białoruskiej.

Jednocześnie zaś wiele uwarunkowań przestrzennych negatywnie rzutuje na możliwości rozwoju Lubelszczyzny, w tym rozwoju jej kontaktów transgranicznych. W szczególności barierą rozwoju i integracji transgranicznej jest niedorozwój lokalnych i subregionalnych połączeń poprzez granicę polsko-białoruską i polsko-ukraińską.

Swoiste ramy wojewódzkiej polityki przestrzennej tworzy fakt, że województwo lubelskie leży w granicach Euroregionu Bug. Związek Transgraniczny Euroregion Bug, rozciągający się na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim, powołany został 29 września 1995 roku, a od 22 września 1999 roku zasadniczym podmiotem w tym Związku, reprezentującym stronę polską, stał się samorząd województwa lubelskiego. Wśród celów i zadań Związku, widniejących w jego statucie, znajduje się rozwój współpracy m. in. w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego. Euroregion ma także służyć współpracy w wielu innych dziedzinach, będących również (w różnym stopniu) składnikami lub aspektami zagospodarowania przestrzennego, np. w zakresie oświaty, kultury, turystyki, komunikacji, ochrony środowiska itp.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, za podstawowy dokument rzutujący na zamiary i kierunki wojewódzkiej polityki przestrzennej może być uznana strategia rozwoju województwa. Strategia ta, w formie przyjętej w województwie lubelskim, może być traktowana jako swoisty plan działania, stanowiący punkt wyjścia do wdrażania polityki przestrzennej. Również obowiązujące w chwili uchwalania strategii przepi-

sy prawne sytuowały właśnie strategię w roli podstawy wojewódzkiej polityki przestrzennej – precyzowanej i wdrażanej następnie przez plan zagospodarowania przestrzennego województwa. Strategia rozwoju województwa lubelskiego została przyjęta przez sejmik województwa uchwałą nr XXII/265/2000 z dnia 14 lipca 2000 roku. Wiele spośród jej rozstrzygnięć dotyczy w istocie zagadnień polityki przestrzennej, w tym także związanych z pogranicznym położeniem województwa i zamiarami rozwoju integracji transgranicznej. Z kontekstem transgranicznym wiąże się już sam generalny cel strategii, sformułowany jako „osiągnięcie trwałego rozwoju społecznego i gospodarczego poprzez wykorzystanie geograficznego położenia regionu jako platformy współpracy krajów Europy Wschodniej i Zachodniej”.

Strategia oparta jest bowiem na konstatacji, iż pograniczne położenie województwa lubelskiego, a także istniejące i potencjalne możliwości współpracy transgranicznej, stanowią jeden z kluczowych czynników mogących wpływać na losy województwa, a zatem także na przekształcenia jego zagospodarowania przestrzennego. Wśród aspektów rzeczywistości województwa stanowiących szczególne uwarunkowania jego przyszłych przekształceń przestrzennych, autorzy strategii wskazują m. in.:

- rosnący popyt na usługi związane z obsługą międzynarodowego ruchu osobowego,
- możliwości objęcia kompleksową ochroną walorów przyrody występujących na obszarach rozciągających się po obydwu stronach granicy polsko-białoruskiej i polsko-ukraińskiej (tzw. Transgraniczne Obszary Chronione: Roztocze, Nadbużańsko-Poleski, Przełom Bugu), również do ich wykorzystania turystycznego,
- znaczenie drogowych i kolejowych szlaków transgranicznych, stanowiących część podstawowej sieci komunikacyjnej województwa,
- stan sieci przejść granicznych i potrzeby jego poprawy,
- powiązanie polskich i ukraińskich systemów elektroenergetycznych sieciami biegnącymi przez obszar województwa lubelskiego.

Do tak sformułowanych uwarunkowań odnosi się szereg propozycji zawartych w strategii województwa. W ramach strategii tej stworzona została wyodrębniona „grupa programowa”, poświęcona współpracy transgranicznej. W tej grupie, ale także poza nią, zostało sformułowanych kilka programów, w różnym stopniu związanych z zagospodarowaniem przestrzennym, a mających wykorzystać pograniczne położenie województwa, w tym także zwiększyć zakres i intensywność współpracy transgranicznej. Wśród programów tych szczególnie ważne wydają się:

- budowa i modernizacja głównych dróg w województwie (m.in. tych, które mają charakter transgraniczny),
- usprawnienie sieci istniejących przejść granicznych (w Koroszczynie, Sławatyczach, Dorohusku, Hrebennem, Zosinie i Uśmierzu) oraz budowa nowych przejść,

- poprawa czystości Bugu,
- stworzenie międzynarodowych rezerwatów biosfery „Polesie Zachodnie” i „Roztocze”,
- promocja inwestycji zagranicznych i współpracy transgranicznej,
- powstanie uniwersytetu polsko-ukraińskiego w Lublinie,
- rozwój urbanizacji i stref przedsiębiorczości (tzw. Pasma) wzdłuż dróg ekspresowych powiązanych z przejściami granicznymi,
- rozwój obszarów pogranicznych.

Niezależnie od statusu i znaczenia strategii rozwoju województwa dla rozstrzygnięcia o kierunkach i zasadach wojewódzkiej polityki przestrzennej, zasadniczą rolę w tej kwestii pełni plan zagospodarowania przestrzennego województwa. Plan ten jest nie tylko narzędziem przestrzennego ukształtowania rozstrzygnięć strategii. Stanowi on także samoistny środek kształtowania struktury przestrzeni województwa – łącznie z tymi jej elementami, które nie są przedmiotem strategii.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego przyjęty został uchwałą Nr XLV/597/02 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 lipca 2002 roku. Przyjęte w planie kierunki polityki przestrzennej województwa wynikają z przesłanek w zasadzie tożsamyh z tymi, na których opiera się strategia rozwoju województwa. Są to zatem przesłanki uznawane za kluczowe i oczywiste w takim stopniu, że wynikają także z innego zasadniczego dokumentu, na którym opiera się plan województwa, a który stanowi z kolei narzędzie wyrażania rządowej polityki przestrzennej. Dokumentem tym jest koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, przyjęta przez Radę Ministrów w 2001 roku.

Do najważniejszych przesłanek polityki przestrzennej zaliczono zatem w planie – na podstawie odniesień do strategii województwa i koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – przede wszystkim położenie geograficzne (na przyszłych „rubieżach” Unii Europejskiej) oraz powiązania transportowe i infrastrukturalne z sąsiednimi państwami, a także transgraniczny charakter najwartościowszych elementów struktury ekologicznej województwa. Szczególnie ciekawym uwarunkowaniem, na które uwagę zwraca już sam plan zagospodarowania województwa, jest niewątpliwie struktura sieci osadniczej obszarów Białorusi i Ukrainy. W szczególności autorzy planu wskazują na główne ośrodki miejskie, położone w pobliżu granicy – Brześć i Lwów, a także na mniejsze miasta (m.in. Kowel i Nowowołyńsk), które podobnie jak największe ośrodki mogą stanowić centra konkurencyjne wobec miast województwa lubelskiego.

Część koncepcyjna (zawierająca rozstrzygnięcia) planu zagospodarowania przestrzennego województwa dość konsekwentnie wyciąga wnioski z przyjętych, wspomnianych powyżej uwarunkowań. Jako jeden z kilku „strategicznym celów” planu sformułowane zostało „przekształcenie funkcjonalne w zagospodaro-

waniu regionu, umożliwiające uzyskanie maksymalnych korzyści rozwojowych wynikających z jego nowych szans, szczególnie przygranicznego położenia i rozwoju współpracy międzynarodowej”. Spośród licznych „celów operacyjnych”, mających doprowadzić do osiągnięcia celu strategicznego, można także wskazać szereg celów związanych lub wynikających z uwarunkowań transgranicznych. Wśród nich na uwagę zasługują zwłaszcza:

- 1) w zakresie sieci osadniczej:
  - wspomaganie rozwoju Lublina jako aglomeracji o potencjalnym znaczeniu europejskim („europolu”),
  - rozwój byłych miast wojewódzkich,
  - wspomaganie rozwoju ośrodków przygranicznych – obecnych i planowanych,
- 2) w zakresie infrastruktury społeczno gospodarczej – tworzenie warunków instytucjonalno-organizacyjnych, technicznych, społecznych i ekonomicznych współpracy transgranicznej z obwodami przygranicznymi Białorusi i Ukrainy,
- 3) w zakresie infrastruktury transportowej:
  - stworzenie multimodalnych korytarzy komunikacyjnych o standardach zgodnych ze standardami Unii Europejskiej,
  - osiągnięcie standardów europejskich w kompleksowej obsłudze osobowego i towarowego ruchu granicznego,
  - polepszenie połączeń sieci transportowych województwa z sieciami państw i województw sąsiednich,
- 4) w zakresie pozostałych elementów infrastruktury technicznej – współpraca przygraniczna z państwami i województwami sąsiednimi w zakresie elektroenergetyki,
- 5) w zakresie obronności i bezpieczeństwa – organizacja sieci jednostek straży granicznej w dostosowaniu do standardów i wymogów Unii Europejskiej.

Najważniejsze jednak dla oceny znaczenia powiązań transgranicznych w polityce przestrzennej województwa lubelskiego są przyjęte w planie województwa kierunki polityki przestrzennej. Kierunki te zawierają bowiem jasno określone zamierzenia, których realizacja będzie oznaczała, lub też powodowała, faktyczne przekształcenia zagospodarowania przestrzennego obszaru województwa. W planie kierunki te są (w znacznej części) bezpośrednio odniesione do konkretnych zamierzeń inwestycyjnych, mających stanowić treść tych przekształceń. Kierunki polityki przestrzennej stanowią dość konsekwentne ukoronowanie zidentyfikowanych uprzednio uwarunkowań. Wśród kierunków zagospodarowania przestrzennego związki z aspektem transgranicznym wykazuje kilka grup przedmiotowych (podobnych do zidentyfikowanych w uwarunkowaniach i celach rozwoju). Za podstawową można zapewne uznać grupę związaną z infrastrukturą komunikacyjną. W tej sferze plan wskazuje m.in. następujące przedsięwzięcia:

- budowa autostrady A-2 – z Warszawy do Terespoła,

– dostosowanie do standardów europejskich (w tym budowa obwodnic miast) innych najważniejszych dla województwa dróg, stanowiących odcinki korytarzy paneuropejskich (np. Kurów–Piaski i Piaski–Zamość),

– podniesienie standardu innych dróg mających znaczenie dla współpracy transgranicznej (m.in. „Nadbużanki” – jako łącznika pomiędzy przejściami granicznymi, a także potencjalnego szlaku turystycznego na pograniczu),

– uruchomienie nowych przepraw mostowych na Bugu (we Włodawie i Kukurykach),

– przystosowanie do szybkich przewozów linii kolejowych o charakterze tranzytowym i transgranicznym (przede wszystkim Warszawa–Terespol, ale także Warszawa–Lublin–Dorohusk, Rejowiec–Zamość–Hrebennie oraz LHS: Sławków–Zamość–Hrubieszów),

– budowa lotniska komunikacyjnego dla Lublina (w Niedźwiadzie), a ponadto dostosowanie do wymogów lotnictwa cywilnego lotnisk w Białej Podlaskiej i Świdniku oraz budowa lądowiska dla helikopterów i lekkich samolotów w Dorohusku.

Ze sferą komunikacji łączy się kwestia przenikalności polskiej granicy wschodniej. W tej dziedzinie plan skupia się na dwóch zasadniczych rodzajach przedsięwzięć:

– rozbudowie infrastruktury granicznej na istniejących przejściach granicznych: w Terespolu/Kukurykach, Sławatyczach, Dorohusku, Zosinie, Hrubieszowie i Hrebennem,

– budowie nowych przejść granicznych, o znaczeniu mniej tranzytowym, a głównie regionalnym lub lokalnym: we Włodawie, Zbereżu, Dubience, Uśmieczu, Kryłowie, Dyniskach Starych i Szczepiatynie.

Inną sferą rozstrzygnięć planu województwa, odmienną w sensie przedmiotowym, a także w sensie sposobu realizacji rozstrzygnięć planu, jest sfera związana z ochroną środowiska. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego przewiduje rozszerzenie powierzchni obszarów chronionych, a także utworzenie nowych tego typu obszarów. Wiele takich postulatów dotyczy terenów leżących bezpośrednio w sąsiedztwie granicy państwowej lub w obszarze jednostek fizycznogeograficznych przedzielonych granicą. M.in. w planie proponuje się:

– poszerzenie obszarów parków narodowych: Poleskiego i Roztoczańskiego (wraz z ich otulinami),

– utworzenie nowych parków krajobrazowych: Środkowego Bugu (w rejonie Sławatycz), Lasy Włodawskie i Nadbużańskiego (w rejonie Dubienki),

– powiększenie obszaru Sobiborskiego Parku Krajobrazowego.

Co więcej – plan przewiduje, że zasady ochrony (w tym także rygory dotyczące zagospodarowania przestrzennego) zarówno dla już istniejących, jak i planowanych obszarów chronionych przylegających do granicy powinny być formu-

lowane z uwzględnieniem wymogów ochrony terenów leżących po drugiej stronie granicy. Mają one zatem być traktowane jako polskie części Transgranicznych Obszarów Chronionych.

Obok rozstrzygnięć dotyczących ochrony obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, plan formułuje również propozycje ich zagospodarowania turystycznego. Propozycje te polegają m.in. na:

- otworzeniu lokalnych przejść granicznych o charakterze turystycznym – w Kodniu, Zberezcu, Włodawie, Dubience i Kryłowie; przy czym plan dopuszcza możliwość uruchomienia niektórych spośród tych przejść bez nowych mostów na Bugu – czyli w oparciu o przeprawy promowe,
- udostępnieniu na potrzeby turystyki rzeki Bug wraz z odpowiednim zagospodarowaniem polskiej strony tej rzeki.

Szczególnie ciekawe i zróżnicowane wydają się rozstrzygnięcia planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego dotyczące osadnictwa i jego najważniejszych funkcji. Plan przewiduje bowiem wzmocnienie wielu ośrodków, dla których narastające zwiększanie przenikalności granicy polsko-ukraińskiej i polsko-białoruskiej może oznaczać konieczność zmierzenia się z konkurencją miast położonych w sąsiednich państwach. Do ośrodków tych zaliczane są główne miasta województwa: Lublin (a raczej aglomeracja lubelska), Biała Podlaska, Chełm i Zamość, ale także np. Terespol, Włodawa, Tomaszów Lubelski i Hrubieszów, leżące w bezpośrednim sąsiedztwie granicy. Stymulowanie rozwoju tych ośrodków polegać ma przede wszystkim na lokalizowaniu w nich (lub rozwoju już istniejących) funkcji o największej atrakcyjności i najsilniejszym charakterze centrotwórczym. Plan zakłada zatem ułatwienia dla rozwoju we wspomnianych ośrodkach np.:

- placówek nauki i szkolnictwa wyższego, mających „penetrować rynek szkolnictwa wyższego na Ukrainie, Białorusi i Litwie” (m.in. powstanie w Lublinie Uniwersytetu Środkoeuropejskiego i reaktywowanie Akademii Zamojskiej),
- centrów innowacji i przemysłu wysokiej techniki („technopolu” w Lublinie oraz parków technologicznych m.in. w Lublinie, Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu),
- placówek targowo-wystawienniczych,
- stref przedsiębiorczości – mających stanowić obszary o szczególnie korzystnych warunkach dla lokalizacji wszelkiej działalności pozarolniczej.

Jednakże motyw wykorzystania przez przestrzeń województwa pozytywnych ekonomicznych skutków kontaktów transgranicznych, z jednoczesną obroną przed skutkami negatywnymi, nie dotyczy wyłącznie rozwoju miast. W planie województwa wskazanych zostało szereg „stref przedsiębiorczości”, położonych w miejscach szczególnie atrakcyjnych – m.in. właśnie z racji możliwości wykorzystania ich lokalizacji do ewentualnego rozwoju współpracy transgranicznej. Strefy te zatem to pasma leżące wzdłuż najważniejszych, ponadregionalnych dróg

województwa: Warszawa–Terespól, Warszawa–Lublin–Lwów, Lublin–Kijów, Białystok–Lublin–Rzeszów, a także przy drodze z Dębina do przejścia granicznego w Sławatyczach. Strefy o podobnym charakterze proponowane są także przez plan przy węzłach kolejowych na Linii Hutniczej Szerokotorowej – ze Śląska i Stalowej Woli do Zamościa i Hrubieszowa. Strefy te mają, w założeniu, stać się miejscem koncentracji tych rodzajów przedsiębiorczości, które m.in. będą szczególnie zorientowane na rynki państw Europy Wschodniej. Szczegółowa (dopuszczalna) struktura gałęziowa tych stref jest przy tym zróżnicowana – zależnie od umiejscowienia każdej z nich i lokalnych uwarunkowań, przede wszystkim przyrodniczych.

Koncepcją zbliżoną charakterem do stref przedsiębiorczości, ale o specyficznym zabarwieniu popytowym i strukturalnym, jest propozycja stworzenia na obszarze województwa kilku tzw. centrów logistycznych. Centra te, których istotą byłaby obsługa międzynarodowego ruchu tranzytowego, miałyby powstać w leżących przy głównych drogach tranzytowych dzielnicach większych ośrodków miejskich – Lublina, Białej Podlaskiej, Chełma i Zamościa, a także (z uwagi na jego położenie) Terespola.

Istotną rolę wśród zamierzeń inwestycyjnych zawartych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zajmują także projekty dotyczące bezpieczeństwa granicy państwowej. Są to inwestycje związane z wojskiem i strażą graniczną, wśród których jako najważniejszą można wskazać budowę posterunków radarowych w gminach Łabunie i Biała Podlaska.

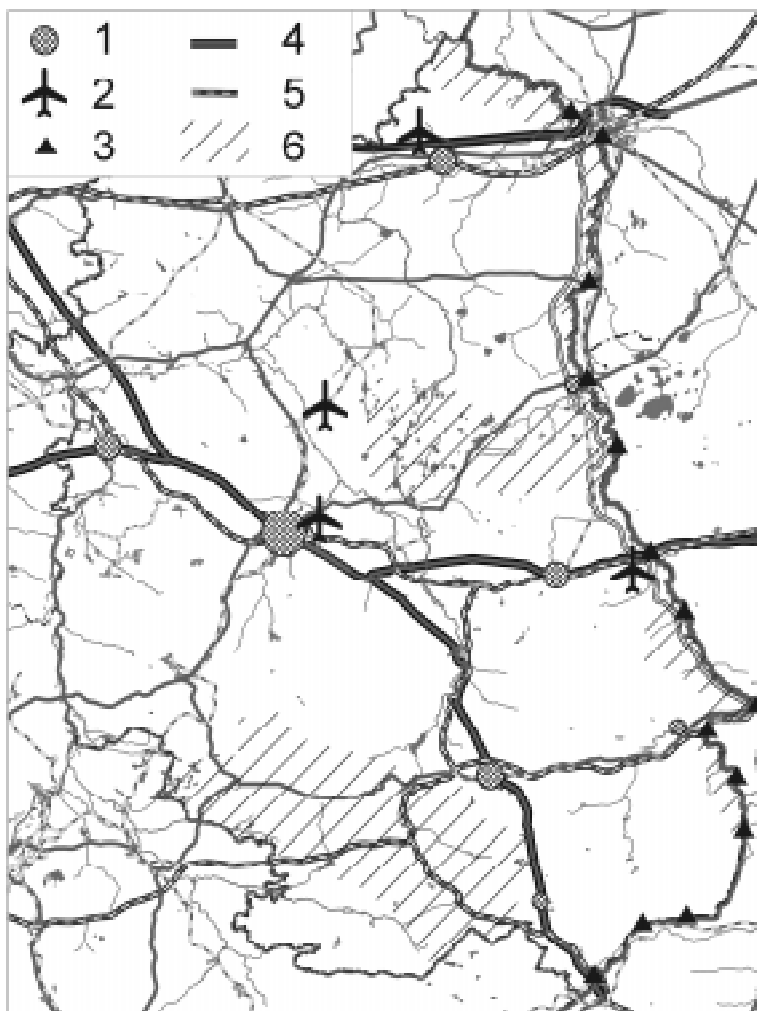
Spośród zamierzeń podyktowanych możliwościami współpracy transgranicznej, a dotyczących infrastruktury technicznej, należy wskazać przede wszystkim przewidywaną budowę gazociągu tranzytowego DN 1000, łączącego Białoruś ze Słowacją. Przebieg tego gazociągu przez obszar województwa lubelskiego nie został jednakże konkretnie określony.

Przedstawiony powyżej zestaw celów i konkretnych przedsięwzięć pozwala na sformułowanie tezy, że przygraniczne położenie województwa, w tym zwłaszcza możliwości kontaktów transgranicznych, są traktowane jako jeden z kluczowych wyznaczników wojewódzkiej polityki przestrzennej. Aspekt transgraniczny funkcjonowania przestrzeni wojewódzkiej traktowany jest na dwu płaszczyznach:

- współpracy międzyregionalnej z obszarami położonymi po drugiej stronie granicy państwowej,
- obsługi i ewentualnego uczestnictwa w przepływających przez obszar województwa powiązaniach o charakterze międzynarodowym (w tym ogólnoeuropejskim).

Kluczowe rozstrzygnięcia polityki przestrzennej województwa lubelskiego, związane z aspektem transgranicznym, przedstawia rycina:

Legenda

- 1 – rozwój ośrodków współpracy transgranicznej
- 2 – budowa i modernizacja lotnisk i lądowisk
- 3 – budowa i modernizacja przejść granicznych
- 4 – modernizacja dróg kołowych o funkcji transgranicznej
- 5 – modernizacja linii kolejowych o funkcji transgranicznej
- 6 – ochrona transgranicznych walorów środowiska przyrodniczego

Przedsięwzięcia przewidziane w ramach wojewódzkiej polityki przestrzennej mają przede wszystkim ułatwić wykorzystywanie pozytywnych aspektów pogranicznego położenia województwa, przy jednoczesnym eliminowaniu (lub minimalizowaniu) negatywnych skutków tego położenia. Proponowane przez plan zagospodarowania przestrzennego województwa przedsięwzięcia dotyczą szere-

gu składników przestrzeni geograficznej i społeczno-ekonomicznej. Wiąza się zatem m.in. z komunikacją, strukturą i hierarchią sieci osadniczej, infrastrukturą graniczną i ochroną środowiska. W sensie przedmiotowym przedsięwzięcia te polegają przede wszystkim na inwestycjach. Przy tym w znacznym stopniu są to inwestycje, których podmiotami są instytucje niezależne od samorządu województwa – zatem plan zagospodarowania przestrzennego województwa ich nie proponuje, a jedynie uwzględnia. Obok inwestycji, które bezpośrednio lub pośrednio mają wpływać na kierunki zmian przestrzeni województwa, narzędziem polityki przestrzennej mają być proponowane (lub jedynie uwzględniane) przez plan regulacje prawne. Regulacje te odnoszą się zwłaszcza do zasad ochrony środowiska, ale także np. do kształtowania poszczególnych stref przedsiębiorczości. Plan zawiera także pewne rozstrzygnięcia nieodnoszące się w istocie do zagospodarowania przestrzennego – np. propozycje działań o charakterze organizacyjnym.

Wstępna analiza znaczenia zagadnień związanych z obecną i potencjalną współpracą transgraniczną, zawartych w planie zagospodarowania województwa lubelskiego, wydaje się pozwalać na sformułowanie dwu zasadniczych wniosków:

1) zagadnienia dotyczące lub wynikające z transgranicznego sąsiedztwa są traktowane jako jeden z głównych aspektów przestrzeni województwa,

2) są one ujęte w planie w sposób spójny (począwszy od uwarunkowań, poprzez cele, do kierunków polityki przestrzennej), a ponadto logicznie wynikający z dokumentów wyższej rangi – strategii rozwoju województwa i koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju.

Można zatem przyjąć, że przyszła realizacja wojewódzkiej polityki przestrzennej określonej w planie zagospodarowania przestrzennego województwa powinna pozwolić na należyte wykorzystanie możliwości rozwojowych wynikających z pogranicznego położenia województwa. Jednakże faktyczne możliwości oddziaływania samorządu wojewódzkiego na przestrzeń są dosyć ograniczone – z uwagi na niewątpliwą słabość ustrojową i finansową tego podmiotu. Zatem należy oczekiwać, że nakreślona w planie polityka przestrzenna będzie realizowana jedynie w niewielkim zakresie, a jej rzeczywiste skutki (w interesującym nas aspekcie) będą możliwe do zaobserwowania dopiero w perspektywie dziesięciu lub więcej lat.

LITERATURA

- C i a m a g a L. 1972: Polityka przestrzennego zagospodarowania krajów Europy Zachodniej. PWE, Warszawa.
- G o r y ń s k i J. 1982: Polityka przestrzenna. PWE, Warszawa.
- K u l e s z a M., P a ń k o W. 1986: Instrumenty polityki przestrzennej. Aspekt prawny. [W:] Instrumenty polityki przestrzennej. Biuletyn KPZK, 130, Warszawa: 50–85.
- M a l i s z B. 1984: Podstawy gospodarki i polityki przestrzennej. Ossolineum, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź.

- Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2001 roku, Monitor Polski, 26, poz. 432.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, 2002: T. I, Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne. Biuro Planowania Przestrzennego, Lublin.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, 2002: T. II, Kierunki polityki przestrzennej. Biuro Planowania Przestrzennego, Lublin.
- Regulski J. 1985: Przestrzenne procesy rozwoju. [W:] J. Regulski (red.), Planowanie przestrzenne. PWE, Warszawa: 13–57.
- Regulski J., Ptaszyńska M., Kazimierska E. 1986: Instrumenty polityki przestrzennej. Założenia metodyczne i kierunki badań. [W:] Instrumenty polityki przestrzennej, Biuletyn KPZK, z. 130, Warszawa: 8–34.
- Ruch graniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce oraz Polaków za granicą w 1999 r., 2000: GUS, Warszawa.
- Strategia rozwoju województwa lubelskiego, 2000: Lublin.
- Strategia rozwoju województwa lubelskiego. Bilans otwarcia, 2000: Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, Lublin.
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dziennik Ustaw, Nr 80, poz. 717.
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa. Dziennik Ustaw z 2001 r., Nr 142, poz. 1590, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym. Dziennik Ustaw z 1999 r., Nr 15, poz. 139, z późn. zm.

SUMMARY

The article analyses the aspects of the physical development policy of the Lublin Voivodship that are linked to its geographical location, i.e. along the eastern Polish national border with Ukraine and Belarus, soon the eastern border of the European Union. The physical development policy on the voivodship level is primarily determined by the voivodship physical development plan, voivodship development strategy, and the physical development policy of the government. The location of the voivodship along the national border is a significant factor that determines the direction of this policy offering opportunities and challenges relating to changes of the physical structure of the voivodship. The directions of the voivodship policy in this respect largely take into account opportunities directly linked to the major transborder communications routes, a network of important border points, economic exchange with the neighbouring countries, and the location of key nature reserves. The proposed changes are going to be implemented with a view to improving the physical conditions of transborder cooperation and to facilitating the development of new cooperation links. The voivodship physical development plan also allows for fostering the development of these functions and urban centres throughout the voivodship that will have to face an ever growing competition with Ukrainian and Belarussian towns located nearby.